

تدبیر امام رضا(ع) علیه مکر ضرب تنهاسکه ولایتعهدی تاریخ اسلام

در سالروز ولادت حضرت علی بن موسی الرضا (ع) در گفت و گوبا دکتر محمد حسین افرخته، پژوهشگر تاریخ اسلام به‌رویدادی در تاریخ‌زندگانی آن امام‌همام‌پر داخته‌ایم که تاکنون کمتر مورد پژوهش قرار گرفته‌است

امیر رضا توکلی -امروز، روز مبارکی است؛ روز ولادت امام رثوف، ولی نعمت ما، سلطان سریر ار تضاء، حضرت امام ابو الحسن علی بن موسی الرضا(ع). در چنین روزی که قلب مؤمنان و دوستان ار خاندان عصمت و طهارت، لبریز از شادی و سرور است؛ زیباترین تبریک‌هاو شادباش‌هایمان را انثار شما خوبان همراه می‌کنیم. بی‌تردید، آن‌چه می‌تواند شیرینی و حلاوت این روز فرخنده را در کام دوستان ار ثامن الحجج (ع) افزون کند، مروری بر سیره آن حضرت و درس گرفتن از آن در عرصه‌های گوناگون است. به همین مناسبت با «دکتر محمدحسین افرخته» محقق و تاریخ‌پژوه که سکه شناسی یکی از حوزه‌های مطالعاتی و تحقیقاتی اوست، به گفت و گو نشستیم و از زاویه روایت ضرب سکه ولایتعهدی به‌زندگانی امام رضا(ع) نظر افکنده‌ایم. داستان سکه جایی در دل تاریخ و در آغازین سال های سده سوم با زندگانی امام‌هشتم علی‌بن‌موسی الرضا(ع) تلاقی می‌کند. محمدحسین افرخته در گفت‌و‌گو با خراسان به سراغ سکه ای که به نام امام هشتم ضرب شده است رفته، از راز پشت پرده این پول فلزی رمز گشایی کرده و با بررسی تنها سکه ولایتعهدی تاریخ اسلام که برای امام هشتم(ع) ضرب شده است، از فضای ملتهب سیاسی و اجتماعی خلافت مامون پرده برمی دارد که در ادامه می‌خوانید:

■ سکه پا به تاریخ اسلام می‌گذارد

نخستین سکه هایی که در حکمرانی اسلامی میان مسلمانان دست به دست می شدند، سکه های عرب ساسانی بودند. دولت ساسانی سبک خاصی در ضرب سکه‌های خود داشت. معمولاً در یک روی سکه آتشدان، ماه و ستاره و در روی دیگر سکه، سال، محل ضرب و نام پادشاه به همراه چهره او نقش بسته می‌شد. این سبک ضرب سکه، البته تا برخی تغییرات، در میان مسلمانان تا زمان حکومت حجاج نیز ادامه پیدا کرد و این سکه‌ها به سکه‌های عرب – ساسانی مشهور هستند. در این میان حجاج بن یوسف ثقفی که در تاریخ به ستمگری و خونریزی شهرت دارد،

اولین کسی بود که به سکه‌های عرب ساسانی پایان داد و اولین سکه اسلامی را ضرب کرد. در تاریخ اسلام و تا پیش از حمله مغولان، سکه‌های حاکمان مناطق مختلف، معمولاً با آیات قرآن و لفظ شهادتین ضرب می‌شدند. سکه‌های حاکمان اموی غالباً سوره توحید و ذکر «لا اله الا الله» را در بر داشت و جالب این که اساساً نامی از نبی مکرّم اسلام (ص) در سکه‌های اموی دیده نمی‌شد که خود می‌تواند نمایانگر بخشی از نگاه و رویکرد «ضد نبوی» امویان به خاتم الانبیاء (ص) باشد. در نقطه مقابل اما عباسیان در ابتدا آیه مودت را روی سکه‌های خود نقش کردند و در ادامه دیگر آیات قرآن جایگزین شد.

■ سکه؛ اعلامیه رسمی حکومت‌ها

برای این که این تغییر قابل ملاحظه در ضرب سکه اموی و عباسی را بهتر متوجه بشویم و این که بدانیم چرا این تغییر پدید آمد، باید به سراغ معنای سکه برویم. اساساً سکه تنها یک پول فلزی برای معاملات تجاری نبود. سکه به نوعی نمایشست و اعلامیه رسمی حاکمیت بود. نباید فراموش کرد که عبارت‌های مذهبی روی سکه، نشانه‌ای از ارزش‌های مقبول حاکم و حاکمیت وقت است. به عنوان نمونه حکومت‌های شیعی سربداران و مرعشیان سکه‌هایی با شعار شیعی ضرب کرده‌و این گونه باورهای اعتقادی و شیعی خود را آشکار می‌کردند. با این مقدمه آشکار می‌شود که چرا حاکمان عباسی به سراغ آیه مودت و فتوآن را روی سکه‌های خود ضرب می‌کردند. آن‌ها در نقطه مقابل امویان، داعیه دار ارادت و محبت به اهل بیت(ع) بودند و لازمه آن، این بود که این شعار خود را در یکی از مهم‌ترین اعلامیه‌های رسمی حاکمیت یعنی سکه عباسی نیز اعلام کنند.

■ آن روی معنی سکه

اما تاریخ نشان می‌دهد که همیشه این‌طور نبوده که ارزش‌هایی که حاکم آن را قبول داشته بر روی سکه ضرب شود؛ بلکه گاه حکومت‌ها تلاش داشتند تا به رسمیت شناختن ارزش‌های اکثریت مردم با طبقه قدرتمند اجتماعی و ضرب این ارزش‌ها بر روی سکه، رضایت آنان را کسب کنند به عبارت دیگر حاکم، ارزش‌های اعتقادی مردم را به رسمیت می‌شناخت، به آن‌ها توجه می‌کرد و در طرف مقابل مردم نیز حکومت او را می‌پذیرفتند. اتفاقی که دقیقاً برای مامون عباسی نیز افتاد و او تحت تأثیر فضای جامعه و ارزش‌های مقبول آنان برای علی بن موسی الرضا (ع) سکه ولایتعهدی زد.

■ تنها سکه ولایتعهدی تاریخ اسلام

ضرب سکه ولایتعهدی مامون برای امام هشتم(ع) عجیب و استثنایی است. در طول تاریخ اسلام چه پیش از خلافت مامون چه پس از آن؛ هیچ‌گاه سابقه نداشته که حاکمی برای ولیعهد خود سکه ضرب کند. اما سوال اصلی این جاست که پشت پرده این ماجرا چیست و چرا مامون به نام امام رضا(ع) سکه ضرب کرده‌است؟ برای پاسخ به این سوال باید به دل تاریخ رفت و زمانه‌ای را که سکه ولایتعهدی ضرب شد، دقیق وמושگافانه بررسی کنیم. سکه ولایتعهدی امام رضا(ع) در شرایطی توسط مامون ضرب شد که مخالفان خلافت عباسی با ادعای انحصار حق خلافت در اولاد علی(ع) در کوفه و یمن قیام کرده بودند. ابوسر ایا با همراهی اولاد امام حسن(ع) در کوفه بر سکه خود نام حضرت فاطمه(س) را ضرب کرد تا خلافت مشروع اولاد فاطمه(س) را ادعا نماید و از سوی دیگر برادر امام رضا(ع)، جناب ابراهیم در یمن بر سکه خود «این رسول...» نقر کرد تا با ادعای فرزند رسول... بودن خلافت را حق خود طلب کند. در این کشمکش‌ها مامون برای ولیعهد خود با عبارت «علی بن موسی بن علی بن ابی‌طالب» سکه ضرب کرد.

■ بسته‌سیاستی مامون برای کنترل التهاب جامعه

از همین جا سرخ ماجرا (تا حدودی) هویدا می‌شود. دستگاه حاکمه عباسی و مامون؛ در آن برهه تحت فشار شدید افکار عمومی جامعه بودند. آنان از سویی با شعار مودت و محبت به پیامبر (ص) پا به صحنه قدرت گذاشته بودند و از سوی دیگر در اولین اقدام خود شمار زیادی از بنی‌الحسن را که کمک‌شایانی در به قدرت رسیدن آنان کرده بودند، به خاک و خون کشیدند. رفتار وحشیانه هارون الرشید با سادات و به شهادت رساندن امام کاظم(ع) نیز

مخالفت بنی‌العباس با خاندان رسالت را بیش از پیش عیان کرد. همین موضوع باعث شد که بنی‌العباس در تنگنای سیاسی قرار بگیرند. مامون برای خاموش کردن آتش قیام‌های شیعی و تغییر ذهنیت مردم نسبت به بنی‌العباس دست به کار شد و علی بن موسی الرضا (ع) را به مرو فرخواند. او به خوبی می‌دانست اگر در اسرع وقت واکنش مناسبی نسبت به ذهنیت منفی جامعه به حکمرانی عباسی نگرفته و عقب نشینی نکند؛ تلنبار شدن ناراضیانی‌ها و سرریز شدن آن غیر قابل کنترل خواهد بود. از همین رو او سیاست خود را بر «به رسمیت شناختن ارزش‌های جامعه» قرار داده و برای کسب مشروعیت سیاسی، امام رضا (ع) را در گام اول به عنوان خلیفه و در گام بعدی به عنوان ولیعهد خود معرفی کرده و به نام امام رضا(ع) سکه ضرب می‌کند. ضرب سکه ولایتعهدی تنها بخشی از اقدامات مامون در این باره بود؛

شیخ صدوق در عیون اخبار الرضا باب جالبی دارد تحت عنوان «باب ذکر ما یقرب به المأمون الی الرضا (ع) من مجادله المخالفین فی الإمامة و التفضیل» یعنی مامون برای این که خود را به امام هشتم(ع) نزدیک کند، برای اثبات امامت با مخالفان امام و برتری اهل بیت(ع) مناظره می‌کند. این نشان می‌دهد که مامون عباسی برای به رسمیت شناختن ارزش‌های جامعه بسته سیاستی متنوعی داشته است. در همین سیاست تقرب جویی مامون برای کسب مشروعیت سیاسی است که او به نام امام رضا سکه ضرب می‌کند. رندی و شیطنت مامون در این جاناتمایان می‌شود که او؛ امام هشتم(ع) را نه با عنوان «این رسول...» بلکه با عبارت «علی بن موسی بن علی بن ابیطالب» معرفی می‌کند. بر روی سکه ولایتعهدی امام رضا(ع) و در ۷ سطر نوشته شده بود: «الله / محمد رسول الله / المأمون خلیفه الله / مما امر به الامیر الرضا /

سکه طلای ولایتعهدی، ضرب سمرقند ۲۰۲ هجری قمری

معاون نظارت و راهبری هلدینگ پالایش اصفهان مطرح کرد:

تغییر رویکرد پالایشگاه اصفهان از شرکت تولید محور به هلدینگ توسعه محور و دوستدار محیط زیست

عنوان آخرین ستاره با تحویل گیری واحد تولید انواع حلال، ضمن افزایش تولید حلال برنامه ورود هرچه بیشتر به بازارهای جهانی را برعهده دارد که علاوه بر تامین نیاز داخل با رویکرد افزایش تولید صادرات انواع حلال تولیدی در هلدینگ پترو پالایش اصفهان می باشند.

میرداماد صفه راهی برای ورود به بازارهای جهانی

وی اضافه کرد: شرکت میرداماد صفه به

در قرارگاه جهادی اشتغال استان البرز عنوان شد:

فارغ التحصیلان دانشگاهی در اولویت اشتغال استان قرار دارند

البرز با تاکید ویژه بر توجه به اشتغال فارغ التحصیلان گفت: رویکرد دولت و وزارت متبوع در اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی مهم و قابل توجه است و سال گذشته در این بخش با عملکرد ۱۵ درصدی معادل ۹۳۶۶ شغل برای فارغ التحصیلان دانشگاهی رقم خورده است و این شاخص باید در سال جاری با رویکرد افزایشی مواجه شود.درباری در ادامه گفت: با پیگیری و دستور استاندار محترم در خصوص ابلاغ سهمیه اشتغال ایجادی دستگاه‌های اجرایی در سامانه ملی رصد با افعال افزایش ۵۰ درصدی طبق دومین مصوبه در اولین جلسه کارگروه و اشتغال قرارگاه استان در سال جاری، تکالیف مربوط به هر دستگاه مشخص و مهم‌ترین محور در توزیع این تعهد، ایجاد اشتغال در دستگاه‌های استانی بر توجه به کارگیری فارغ التحصیلان دانشگاهی است. در این جلسه نمایندگان هر یک از دستگاه‌های اجرایی متعهد اشتغال به بیان نظرات کارشناسی خود در خصوص موضوعات مطرح پرداختند.

ارزش نفت سفید را برعهده دارد.

پترو پالایش ملاصدرا شرکت دوستدار محیط زیست

معاون نظارت و راهبری بر شرکت‌های هلدینگ پترو پالایش اصفهان افزود: شرکت دوستدار محیط زیست پترو پالایش ملاصدرا پنجمین ستاره هلدینگ پتروپالایش اصفهان می‌باشد که با رویکرد صیانت از منابع ملی «جلوگیری از خام فروشی و توسعه زنجیره ارزش گوگرد ایجاد شده است و در حال حاضر پروژه پارک گوگردی با رویکرد تبدیل مجموعه گوگرد تولیدی در هلدینگ پترو پالایش اصفهان شامل گوگرد فسیلی تولیدی علاوه گوگردهای تولیدی ناشی از طرح‌ها و پروژه‌های آتی (شامل بر ۷۰۰ تن) توسط این شرکت در دست اقدام دارد.

میرداماد صفه راهی برای ورود به بازارهای جهانی

وی اضافه کرد: شرکت میرداماد صفه به

جایه جایی فرآورده‌های نفتی به میدان اجرا آمده است و در زمینه‌های حمل و نقل ترکیبی، بازرگانی فرآورده‌های نفتی، لجستیک ماشین الات، برندینگ جایگاه سوخت، خدمات پیمانکاری ایاب و ذهاب فعالیت می‌نماید.

تعمیرات تخصصی در حوزه صنایع نفت گاز و ساخت تجهیزات مورد نیاز پالایشگاهی توسط مشعل پویا

شهرسازی بیان داشت: شرکت مشعل پویا سومین ستاره درخشان هلدینگ پترو پالایش اصفهان وظایف ارائه خدمات نگهداری و تعمیرات تخصصی در حوزه صنایع نفت گاز، «تامین و ساخت کلیه تجهیزات مورد نیاز پالایشگاهی و صنایع مرتبط، اجرای پروژه‌ها به صورت EPC، بومی سازی قطعات و تجهیزات تحریمی و فنوآنه

را بر عهده دارد وی گفت: شرکت اکسیر ایرانیان بعنوان چهارمین ستاره و یک شرکت دوستدار محیط زیست

وظیفه گوگرد زدايي از نفت سفید و تکمیل زنجیره

دکترمحسن قدیری به عنوان مدیر عامل رویکردها و اهداف پالایشگاه تغییر کرد، گفت: پالایشگاه اصفهان از یک پالایشگاه صرفاً تولید محور تبدیل به یک پالایشگاه توسعه محور دوستدار محیط زیست در تمام ابعاد کاری بدل شد و پروژه‌هایی را که در چندین سال گذشته معطل مانده بود را با مدیریت جدید با سرعت و تمرکز بیشتری پیگیری کرد.

وی افزود: در همین رابطه ۶ شرکت بعنوان ۶ ستاره در گرداگرد خورشید هلدینگ پترو پالایش اصفهان ایجاد و تاسیس گردید.معاون نظارت و راهبری بر شرکت‌های هلدینگ پترو پالایش اصفهان تصریح کرد: شرکت سپهرودی بعنوان اولین ستاره از هلدینگ پترو پالایش اصفهان مسئولیت پیگیری ادامه ساخت پروژه دوستدار محیط زیست RHU و RFCC و زنجیره ارزش پایین دست این پروژه‌ها به آن واگذار شده است.

وی ادامه داد: شرکت راهبر تراپر انرژی بعنوان یکی دیگر از ستاره‌های هلدینگ پتروپالایش اصفهان در

معاون نظارت و راهبری بر شرکت‌های هلدینگ پترو پالایش اصفهان از تغییر رویکرد پالایشگاه اصفهان از صرفاً تولید محوری به توسعه محوری متوازن و دوستدار محیط زیست خبر داد.

به نقل از واحد رسانه روابط عمومی و بین الملل هلدینگ پتروپالایش اصفهان، مجید شهسواری در حاشیه بیست و هشتمین نمایشگاه بین المللی نفت و گاز ۱۴۰۳ گفت: در این خصوص ۶ شرکت ایجاد شد و به هر یک از این شرکت‌ها وظایفی در راستای اهداف و برنامه‌های هلدینگ پترو پالایش اصفهان علی‌الخصوص تسریع در انجام پروژه‌های دوستدار محیط زیست از جمله پروژه‌های RHU و RFCC و زنجیره ارزش پایین دست محول گردید.

وی اعلام کرد: انتقال برخی از پروژه‌های پالایشگاه اصفهان به استان هرمزگان با هدف توسعه فعالیت‌ها در این منطقه و تسریع صادرات برنامه‌ریزی شده است. شهسواری، با بیان اینکه از اواخر سال ۱۴۰۰ با حضور

مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب استان همدان از اجرای ۱۱۵ کیلومتر خط انتقال و شبکه توزیع آب برای آبرسانی به روستاهای شهرستان توپسرکان در راستای پروژه‌های جهاد آبرسانی خبر داد. به گزارش روابط عمومی شرکت آب‌ای استان همدان، فرهاد اختریارفر در جلسه بررسی پروژه‌های جهاد آبرسانی شهرستان توپسرکان که با حضور نماینده مردم شهر توپسرکان در مجلس شورای اسلامی و فرمانده قرارگاه بسیج سازندگی امام حسن مجتبی (ع) برگزار شد، اظهار کرد: اجرای خطوط انتقال مجتمع خرم‌رود و اشتراکمل به طول ۱۰۰ کیلومتر، اجرای شبکه‌های توزیع به طول ۱۰۰ کیلومتر، ساخت مخازن و ایستگاه‌های پمپاژ مجتمع به حجم ۴۸۰۰ مترمکعب و حفاری و تجهیز ۱۰ حلقه چاه از اقداماتی است که باید در راستای قرارداد اول پروژه‌های جهاد آبرسانی شهرستان توپسرکان، انجام شود.